

"MOLENDEROS DE CHOCOLATE" (Ciutat de Mallorca - 1785)

MARGALIDA BERNAT I ROCA.

L'any 1785, un grup de xocolaters es proposaren erigir el Gremi de *Molenders de Chocolate*. No deixa s'esser sorprenent que, en una època tan tardana, encara es donàs algun intent d'agremiació. El fet resulta tan més remarcable quan en el context ideològic del moment el criteri predominant era el de no donar peu a aquest tipus d'organitzacions. Ans al contrari, el que es pretenia era potenciar la desaparició de les antigues corporacions, tot cercant implantar un nou ordre en el que privàs l'individualisme, la lliure concurrència i la abstenció de l'Estat en la reglamentació del treball,¹ sense deixar de banda el concepte de lliure competència. La crítica a les velles institucions artesanals i professionals s'anà consolidant amb tenacitat, gràcies a l'aparició de les doctrines de protecció social formulades en l'aportació de pensadors tan diversos com Ward, Pérez y López, Larruga, Campomanes, Foronda o Calvo y Julián que, unànimement remarcaven tots els defectes que patia el ja vell sistema gremial, en defensa del qual sols s'aixecà la veu de Jovellanos convençut què era possible regenerar-lo i adaptar-lo a les noves exigències. La conclusió del procés disgregador arribà a la seva culminació al S. XIX quan, entre 1830 i 1840, es va fer efectiva l'abolició del Gremis.²

Altre tret a destacar és que precisament fossin els xocolaters els qui tengueren aquesta iniciativa. Sols es comencen a tenir alguns indicis sobre el consum de xocolata a Mallorca bastant després de la seva aparició a Europa a l'any 1580, quan arribaren les primeres remeses a Espanya. Segons A. Bibiloni, ja abans de 1691 hi ha indicis d'algunes petites partides provinents de Catalunya, però és a 1708 quan es té una primera dada d'importació, identificant el producte com a cacau americà. Tot i això, cal la possibilitat d'altres entrades menors a partir dels ports d'Amsterdam, els mediterranis o Cadis. De fet, el comerç amb el port de Cadis, en aquest període, es caracteritza per dues etapes ben diferents, el límit de les quals es situa a l'entorn de 1698. És cert que els productes alimentaris sols suposaven poc més o manco un 30% del total, però les diferències eren notòries. Abans de 1698, el 60% dels aliments importats eren el peix. A partir de l'any indicat, són els productes colonials. Entre tots, hi té un important paper el cacau que multiplica les entrades per 20. Des de 1716, ja es comencen a distingir a Mallorca les varietats de Caracas, Maranyó o Santo Domingo.³

¹ B. QUETGLAS: *Los Gremios en Mallorca (S. XIII-XIX)*, Palma de Mallorca, 1939, 251.

² Sobre aquest fet a Ciutat de Mallorca, veure:

M. BERNAT I ROCA: "Sense un mot de despedida: L'abolició dels Gremis (Ciutat de Mallorca, 1836)", *Actes del III Congrés El nostre patrimoni cultural: el Patrimoni tudat (1836-1994)*, Palma, 1994, 223-236.

³ A. BIBILONI. *El comerç exterior de Mallorca. Homes, mercats i productes d'intercanvi (1650-1720)*, Palma de Mallorca, 1995, 99, 231 i 249-250.

Tal volta, una font que en podria proporcionar seria una acuradíssima exploració de la alimentació en els convents⁴ o en els llibres de comptes de les cases benestants. Les poques referències a l'abast fins ara semblen confirmar una data tan tardana pel consum de xocolata a Mallorca i encara reduït als grups privilegiats. Així, per exemple, es sap que a la visita que el dia 2 de febrer de 1715 realitzà el marquès de Rubí a Alcúdia es varen adquirir 5 lliures de xocolata, entre altres llepolies.⁵

En poques paraules, tot indica que a la Mallorca del S. XVII no es donà la moda desfermada del consum de xocolata tal i com passà a la cort. De fet, és a partir de la dècada de 1740 com els estris necessaris per la preparació d'aquesta beguda comencen a aparèixer de manera notòria en els inventaris de les cases benestants de la Part Forana. Així, com a mostra, a l'inventari que el 1742 es va fer de la casa del Magnífic Juan Antoni Güells, a l'anomenada *cuina alta*, hi figuren *dues xocolateres amb sos remenadors* i un conjunt de 24 *xícars* i 19 *platets* d'obra de Gènova.⁶

Segons C. Manera, aquesta reempresa dels productes colonials a partir de 1750 es va deure a l'aparició d'una nova generació de mercaders. Seran aquests nous empresaris, plenament integrats dins contextos dinàmics que defugien de les estructures socio-econòmiques del segle anterior, els qui protagonitzaren l'aparició de les grans xarxes d'intercanvi de productes locals amb els colonials. Emperò, els intents de crear gran companyies s'abocaren al fracàs. Tot i això, seguiren existint petites empreses més o manco actives que, fonamentant-se en les relacions familiars, acabaren per saturar els mercats americans a partir de la llibertat de comerç de 1778.⁷

Fins l'any de l'alliberació comercial, els mercaders mallorquins havien d'actuar de forma indirecta. Normalment, mitjançant comissionistes. Es sap que Antoni Marcel negociava amb els andalusos Pedro i Francisco Burón. Entre 1753 i 1760, li trameteren sols 18 faneques de cacau. Tot i això, ja hi havia mallorquins que tenien part de comandes de productes americans per via indirecta. D'aquesta manera, A. Marcel va sebre, per una carta de 8 d'agost de 1757, que havia arribat a Tenerife un vaixell procedent de Caracas en el qual hi anava una important partida de cacau. Les mercaderies es trameteren directament des de Tenerife i el cacau suposaven un total de 14.533 L. mallorquines.

Quan es varen treure a la venda, es distribuïren en tres grups diversos de compradors: un indeterminat, que comprà partides de tamany mitjà (entre 247 i 312 L.); la venda a crèdit que suposà les partides més fortes (entre 495 i 1.800 L.) i la venda a la menuda (entre 10 i 547 L.).⁸ Els beneficis que s'obtingueren varen ésser substanciosos. El corredor d'orella cobrà més de 123 L. de comissió. D'altra banda, la distribució dels compradors permet deduir el destí del producte. Sols el 14'7 % del total dels clients es pot considerar com del sector mercantil mitjà i que vendrien a la menuda o redistribuirien per l'illa. Les vendes a crèdit suposaren el 62 % dels clients, essent aquests professionals del món de les llepolies o

4 J. RAMIS DE AIREFLOR; A. BOUTROUX DE FERRÀ; A. ALONSO FERNÁNDEZ: *Historia Documental de la Real Cartuja de Valldemosa*, Palma de Mallorca, 1973, 142. Segons les Advertències que es feren a la Cartoixa a 1712 es prohibia subministrar xocolata als hostes, senyal que fins el moment d'ésser vedat es devia venir practicant.

5 P. VENTAYOL SUAU: *Historia de Alcúdia / III*, Mallorca, 1982, 235.

6 B. FONT OBRADOR: *Historia de Lluçmajor/V*, Mallorca, 1986, 216.

7 C. MANERA: *Comerç i capital mercantil a Mallorca (1720-1800)*, Palma de Mallorca, 1988, 192-209.

8 De fet, es tracta d'una partida venuda a moltes persones, essent la major, de 226 L., entregada a una sola persona: l'Intendent.

comerciants de redistribució. Les vendes a la menuda (13'4 %) correspongueren a personalitats de la societat illenca que habitualment l'adquirien per consum particular.⁹

Com es veu, el comerç del cacau presentava una gran complexitat que, en el seu punt de partida, estava en mans d'un sector reduït. Una vegada arribat a l'illa, es diversificava la venda, fins l'atomització i amb possibilitat d'arribar a qualsevol indret.

Cal recordar que, a l'època, encara era un producte de luxe i com a beguda tonificant sols les persones benestants s'ho podien permetre. Emperò, la rendibilitat acabà per provocar que, a moltes viles de la Part Forana, hi hagués petits comerciants especialitzats. Un cas conegut és el dels Ferretjans de Lluçmajor. Des de mitjans de segle, aquesta família tenia contactes amb la *Casa de Contratación*. Tals relacions s'establiren per via familiar, ja que consta com, a 1780, Jaume Ferretjans tenia el seu germà Bartomeu a Cadis. També es sap que havien rebut 9 saques de cacau valorades amb 600 pesos. La venda d'aquest producte reportà importants guanys.¹⁰

A partir de 1750, el cacau s'anà convertint en un interessant producte d'especulació comercial. S'intercanviava amb productes mallorquins tan notoris com l'oli o l'aiguarent. Emperò, els mercaders anaven prou alerta en no saturar el mercat, ja que podia fer davallar considerablement els preus a l'ús. Hi ha suficients notícies com a partir de 1760 comerciants com el ja esmentat A. Marcel analitzaven prèviament l'oferta i la demanda, de tal manera que els carregaments es podien vendre a les costes peninsulars abans que a l'illa. Sols aquesta tàctica podia suposar guanys superiors al 12 %.¹¹

En conjunt, tot apunta que, a partir de 1760, l'importació de cacau es convertí en un veritable monopoli en mans de molt poques persones. Consta que, des de 1761, les vendes realitzades a crèdit per A. Marcel varen esser de forma molt significativa preferentment de cacau i sucre.

En bona lògica, els artesans dedicats a l'elaboració de xocolata estaven sotmesos a un joc d'interessos molt complex, o que, difícilment, podien controlar o defugir-ne. No de bades, els intents dels xocolaters per erigir-se en gremi daten de 7 anys després de la liberalització del comerç colonial.

Un element d'anàlisi d'aquesta complexa situació dels mestres xocolaters es dedueix precisament quan es comparen els llistats de venda a crèdit d'aquest mercader singularment amb la seva postura davant l'erecció dels gremi (Veure Quadre 1).

⁹ C. MANERA: *Comerç i capital mercantil a Mallorca* ..., 195-198.

¹⁰ B. FONT OBRADOR: *Historia de Lluçmajor/V*, 386-387.

¹¹ C. MANERA: *Comerç i capital mercantil a Mallorca* ..., 201.

QUADRE 1					
DATA	COMPRADOR	PRODUCTE	QUANTITAT	VALOR	VOT
15-IV-1762	Guillem Arrom	sucre	371'5 L.	71'75 L.	
25-VI-1763	Guillem Arrom	cacau	313 L.	194'25 L.	
15-VII-1762	Guillem Arrom	cacau	276 L.	193'5 L.	
27-VIII-1762	Guillem Arrom	cacau	221 L.	153 L.	a favor
15-IV-1762	Miquel Alemany	sucre	331'5 L.	71'75 L.	
23-VIII-1762	Francesc Mage	cacau	221 L.	152'75 L.	
25-VI-1763	Francesc Mage	cacau	202 L.	125'5 L.	
27-VI-1764	Francesc Mage	sucre	516 L.	69 L.	en contra
27-VIII-1762	Agustí Lladó	cacau	694 L.	452'25 L.	
29-VII-1763	Agustí Lladó	sucre	659 L.	82'25 L.	en contra
25-VI-1763	Guillem Vicens	cacau	175 L.	108'5 L.	
3-XI-1763	Guillem Vicens	cacau	115 L.	78 L.	a favor
25-VI-1763	Joan Roig	cacau	229 L.	142 L.	a favor
25-VI-1763	Antoni Ferragut	cacau	449 L.	278'5 L.	
2-IX-1764	Antoni Ferragut	cacau	419 L.	225 L.	a favor
30-XI-1764	Joan Villalonga	cacau	390 L.	172'5 L.	en contra

Val a dir que aquest quadre reflecteix un situació anterior en 20 anys a l'intent d'erecció del gremi. Els *artistas del chocolate* que votaren a 1785 eren els més antics a l'ofici i, per tant, amb experiència de les relacions que s'establien amb els grans mercaders. Recordi's a tal efecte que les adquisicions del quadre anterior eren a crèdit, fet que suposava un fort endeutament personal. Aquest condicionant és el que podria explicar que els petits mestres xocolaters fossin els que s'oposaven a la creació d'un gremi, en el si del qual haurien tengut poques ocasions d'accedir a la cúpula. D'altra banda, es sap que, a partir de 1764 i fins 1768, els compradors de cacau i sucre a crèdit a A. Marcel no varen esser membres d'aquest col·lectiu sinó de l'aristocràcia i l'administració. Aquest fet planteja l'interrogant de sebre quines varen esser les vies d'entrada dels productes colonials fonamentals com el cacau i el sucre entre 1764 i 1785.

És possible que fos un altre mercader encara no documentat, però res impediria que membres de la cúpula de l'ofici participassin en la formació de companyies ocasionals per importar les matèries primeres des de Cadis o altres ports mediterranis com Barcelona o València. En aquest sentit, la *Real Sociedad Económica Mallorquina de Amigos del País* facilita informació prou reveladora del tràfec de cacau al Port de Ciutat, i cal suposar que, en bona part, anava destinat a la elaboració de xocolata en els obradors referits. A títol d'exemple, basti una simple ullada al quadre següent. En ell, encara que dissortadament hi manquin les quantitats concretes de cacau desembarcat, es veu com en el decurs dels tres anys escollits com a mostra, les entrades anuals eren d'una mitja de set (Veure Quadre 2).

QUADRE 2			
ANY 1785			
DIA	PATRÓ	TIPUS DE VAIXELL	PROCEDÈNCIA
3-IV	Joan Santandreu	xabec	Cadís
10-IV	Pablo Salom	xabec	Cadís
21-VII	Joan M. Nicolás	paquebot	Bordeus
11-VIII	Joaquim Pujol	xabec	Cartagena
25-IX	Carles Bot	bergantí	Cartagena
23-X	Gabriel Gaià	xabec	Cadís
ANY 1786			
DIA	PATRÓ	TIPUS DE VAIXELL	PROCEDÈNCIA
5-II	Joan Palou	xabec	---
25-VI	Gabriel Gia	xabec	Cadís
25-VI	Martí Puig	xabec	Cadís
16-VII	Pablo Salom	xabec	Cadís
20-VIII	Bernadí Sastre	xabec	Cadís
10-IX	Joan Mayol	xabec	Barcelona
19-XI	Antoni Socies	xabec	Cartagena
3-XII	Gabriel Català	xabec	Cadís
10-XII	Josef Boned	xabec	Alacant
ANY 1787			
DIA	PATRÓ	TIPUS DE VAIXELL	PROCEDÈNCIA
4-III	Sebastià Roig	xabec	Cadís
8-IV	Joseph Sastre	xabec	Cadís
13-V	Gabriel Gia	xabec	Cadís
27-V	Gabriel Català	xabec	Alacant
17-VI	Domingo Coll	xabec	Cartagena
29-VII	Francesc Sacares	xabec	Cadís
30-IX	Thomas Vitrioux	fragata	Lisboa
14-X	Damià Font	xabec	Cartagena
4-XI	Bartolomé Quegles	xabec	Canàries

Font: *Memorias de la Real Sociedad Económica de Amigos del País* (1ª Parte).

Una font a l'abast per besllumar aquesta conflictivitat és aquest expedient que recolleix la intenció dels *molenders de chocolate* per erigir-se en gremi a semblança del que ja existia en el Principat, d'on volien prendre referència dels estatuts pels que haurien de regir-se. Segons l'esmentat expedient i a l'any indicat de 1785, Ciutat de Mallorca comptava amb un total de 36 artesans dedicats a la elaboració de tal producte. Si bé no es pot dir que fossin nombrosos, la quantitat referida no deixa d'esser sorprenent, sobre tot si es compara amb el nombre de menestrals dedicats a altres activitats semblants. Segons xifres de la *Real Sociedad Económica Mallorquina de Amigos del País*, es té que oficis de tradició dins de

l'àmbit de les llepolies com, per exemple, el de confiters¹² sols comptava amb 14 mestres i 12 tendes o obradors.¹³ Per altra banda, la mateixa font indica que els xocolaters existents eren 37 amb 19 tendes,¹⁴ essent unes xifres pràcticament idèntiques a les dades del document en qüestió.

Els tràmits per aconseguir l'erecció del *Gremio de Molenderos de Chocolate* varen ésser iniciats per un comitè de set persones: Pablo Castañer, Juan Roig, Antonio Ferragut, Andrés Ripoll, Joaquín Capó, Rafael Thomás i Antonio Durán, els quals presentaren un primer escrit dia 30 de juny de 1785. Les raons adduïdes per a tal erecció ben bé es poden qualificar de tradicionals en aquest tipus de processos. Bàsicament eren tres:

- Que la xocolata no es fabricava correctament, donant-se abusos i emprant-se altres productes diferents del cacau, del sucre i la canyella, resultant d'aquesta manera, perjudicial per a la salut pública.
- Tal fet era conseqüència de la manca de professionalitat.
- i per tant las *fábricas o moliendas de chocolate* no es trobaven governades per *maestros capaces*.

Amb la creació del gremi es pretenia donar-ne una solució tot aplicant una normativa a l'estil de la que es donava a Catalunya i altres ciutats (sic). A tal efecte es sol·licitava llicència per a una reunió a on fer aquesta proposta a tot el col·lectiu.

Es concedí el permís l'1 de juliol i la junta va tenir lloc el 3 del mateix mes, presidida per Pablo Castañer i havent-se convocat 36 xocolaters. Se va fer l'exposició de motius corresponents i es procedí a una votació. Els resultats varen ser els següents:

VOTAREN EN CONTRA

Juan Vilallonga
Miguel Cabot
Agustçin Lladó
Juan Noguera
Pedro Juan Pallisser
Bartholomé Vilalonga
Francisco Mage
Joseph Pasqual
Lorenzo Lladó
Bartholomé Mas
Antonio Ferrer
Raymundo Pallisser
Bartholomé Bisalach
Lluhfs Virgili
Pablo Piquer
Joseph Roig
Pedro Juan Thomás
Andrés Cabot

VOTAREN A FAVOR

Andrés Ripoll
Miguel Alemañy
Sebastián Alba
Pablo Castañer
Mathías Darder
Rafael Thomás
Lucas Thomás
Juan Roig
Guillermo Arrom
Antonio Ferragut
Guillermo Vicens
Antonio Durán
Juan Pol
Joaquín Garau
Mariano Martí Pinet
Miquel Mir
Vicente Marés
Gabriel Sacarés

¹² B. QUETGLAS: *Los Gremios en Mallorca (S. XIII-XIX)*, 99-102.

¹³ *Memorias de la Real Sociedad Económica de Amigos del País*. (1a. Parte), 254-256.

¹⁴ *Memorias de la Real Sociedad Económica de Amigos del País*. (1a. Parte), 236.

Consta que un cop acabada la votació i efectuat el recompte, Lucas Thomás interpel·là a Agustí Lladó *sobre el nombre de las perçonas que han faltado por ignorar aquellos, a lo que dicho Lladó no respondió cosa.*

El dia 4 de juliol els mateixos convocants de la reunió anterior presentaren un escrit en el que impugnaven el resultat de la junta. El motiu: s'havia convocat Pedro Juan Pallisser, essent que no era mestre de tenda oberta, sinó que treballava en la de Raymundo Pallisser, germà seu, *en calidad de manzebo*, raó per la qual havia estat expulsat de la sala. D'aquesta manera, i segons els impugnadors, era obvi que el resultat de la votació havia estat favorable a l'erecció del gremi per 18 vots a favor i 17 en contra. En cas de no estimar-se legítima la impugnació, es sol·licitava permís per celebrar una nova junta en la convocatòria de la qual constàs explícitament que només eren cridats *los que tengan tienda abierta y no trabajen a cuenta de otro artista.*

Aquesta segona reunió es celebrà dia 18 de juliol. Als arguments exposats a la del dia 4 se n'afegiren de nous:

- *Evitar igualmente el extraordinario número de molenderos incapaces que cada día hirá extendiéndose.*
- *Establir un període d'aprenentatge a l'ús dels altres que hi hagués a Ciutat, ja que el que hi havia era insuficiente para adquirirse las qualidades y circunstancias que se exige en arte.*

No consta si hi hagué nova votació, però 21 dels mestres xocolaters assistents a la junta atorgaren poder públic a favor de Pablo Castañer per presentar-se en nom de tots ells davant la Reial Audiència i prosseguir la causa de l'erecció del sol·licitat gremi. De tot aquest procés se n'obtingué resposta el 23 de juliol: *se acordó uniformemente oponerse [i] despreciar dicho nuevo establecimiento por perjudicial al público y a la libertad de hacer chocolate.* No es sap com els interessats degueren plantejar una nova sol·licitud. El fet és que l'expedient es tanca el 6 d'octubre de 1785 amb una certificació de Joan Armengol, notari, secretari i escrivà de l'Ajuntament en la que consta que el síndic de la ciutat havia tramés la sol·licitud *de algunos molenderos de chocolate* i que s'estimava que s'havia de manifestar al *Real Acuerdo* que reiteràs la negativa d'erecció. A les raons anteriors de ser perjudicial al públic en general i als interessos que hi poguessin tenir alguns particulars, s'hi afegiren la de la inconveniència de gravar els consumidors amb les despeses que es derivarien de les contribucions gremials. Finalment, es feia constar la innecessitat d'un gremi en una activitat que es descrivia com a *un arte que necessita mas de robustes que habilidad.*

El *Gremio de Molenderos de Chocolate* no s'erigí.

Muy Ilustre Señor:

Palma y julio
... 1785.

Acudan los suplicantes
de este expediente
a la Real Audiencia
donde se procederá
lo conveniente.

Pablo Castañer, Juan Roig, Antonio Farragut, Andrés Ripoll, Joachim Capó, Rafael Thomás y Antonio Durán en cumplimiento del Decreto del que se sigue. Proveído por S. M. I. S. al pie de su pedimiento presentado el día 30 del inmediato junio exponen que a consecuencia de havérseles mediante el sitado decreto dispensado la lisencia correspondiente para selebrar el día de ayer a las 4 de la tarde con asistencia de Juan Oliver y Oliver, notario publico, habiendo para ello presedido la formal convocación y situación de todos los Molenderos de tienda abierta que se tuvieron presentes, que hizo Rafael Miquel, nuncio del Gremio de Texedores de Lana, acompañado de Antonio Ferrer, portero de la Real audiencia a que asistieron 36 y de todos ellos solo convinieron en la utilidad y erección del Gremio 18, oponiéndose a tan favorable proyecto los restantes individuos, comprehendido Pedro Juan Palliser, cuyo voto se prompto [*sic*] ser Molendero de tienda abierta y por consiguiente de los convocados y no haviéndose sobre esto podido reflexionar a causa de haverse inmediatamente despedido y salido de la Junta los contraventores, no se protesto en la forma regular y por la igualdad de votos que con el de dicho Palliser resultava se suspendió el trato y extensión de las Ordenanzas que se havian tenido por mas beneficiosas al bien patriótico. Pero haviéndose posteriormente adquirido que no se había dado tal comisión al nuncio como todo lo acreditan los testimonios que acompañan, ni debía avisarse hallándose en la calidad de manzebo y viviendo desde que vino del servicio de S. M. en compañía de Raymundo Palliser que es el que únicamente se scito como a cabeza de la tienda en que por su cuenta trabaja el sitado Pedro Juan Palliser. Por tanto ahora en este escrito del mejor modo que puedan y de derecho haya lugar protestan y disen de nulidad del voto del expresado Pedro Juan Palliser. Y resultando mediante esta protesta y nulidad y de consiguiente exclusión de este por pluralidad de votos convenida y determinada la erección del Gremio al thenor y modo propuesto en esta atención y en la en que por su establecimiento pueden prometerse en lo sutsesivo mayores adelantamientos /a/ los profesores y utilidades el publico y siendo muy conforme la creación en dicho cuerpo al que se halla establecido en Barcelona y no pareciendo justo haya de impedirse su execución por la contradicción de los otros individuos que no pueden tener otro ojeto que el de eximirse de la contribución de los gastos de la solisitud o recurso de les exponentes y de los que deve imponerse en los Estatutos con las mismas antesedentes protestaciones que comprehende el primer memorial que antese de y de todo perjudicial.

A V. S. M. I. suplican que habiendo por presentados los sitados testimonios en su vista autorisar la erección del Gremio de Molenderos y en su consecuencia dispensarles lisencia para juntarse y tratar con los que convinieron a tan favorable proyecto la extensión de los Estatutos a imitación de los de aquel Principado o en caso de no estimar la erección *pro mayor parte* y de consiguiente legitima facultarles otra vez para convocar y selebrar otra Junta General únicamente de los que tengan tienda abierta y no trabajan a cuenta de otro artista al mismo ojeto propuesto interponiendo en todo la autoridad y decreto de V.S.M.S. por el bien patriótico. Palma y julio, 4 de 1785.

Pablo Castañer; Nicolau Sifre; Pera Juan Rog; Antonio Farragut; Andreu Ripoll; Rafael Thomas; Antonio Durán.

Día tres del mes de julio de Mil setecientos ochenta y cinco.

En la Ciudad de Palma Capital del Reyno de Mallorca, los día, mes y año que antecede; convocados y congregados en la sala superior del Gremio de Tixedores de Lana de esta presente Ciudad, a las quatro de la tarde, hora señalada para celebrar junta los Molenderos de Chocolate, en virtud de lo expuesto en la suplica presentada por Pablo Castañer y otros al Muy Ilustre Noble Señor Regente con fetxa de treinta de junio ultimo, en que Su Señoría, con auto de primero del que rige, concedió el permiso de celebrar Junta, dadosé cuenta inmediatamente de su determinación. Y avisados todos los que se han tenido presentes por medio de Rafael Miquel, nuncio del expresado Gremio de Tixedores de Lana, han comparecido en dicha sala, la expresada hora señalada, los siguientes fabricantes de chocolate

1. Juan Villalonga	19. Joseph Roig
2. Miquel Cabot	20. Pablo Castañer
3. Agustín Lladó	21. Mathias Darder
4. Juan Noguera	22. Raffael Thomás
5. Pedro Juan Palliser	23. Lucas Thomás
6. Bartholome Villalonga	24. Juan Roig
7. Andrés Ripoll	25. Guillermo Arrom
8. Miquel Alemany	26. Antonio Ferragut
9. Francisco Mage	27. Guillermo Vicens
10. Joseph Pasqual	28. Antonio Duran
11. Lorenzo Lladó	29. Pedro Juan Thomas
12. Bartholome Mas	30. Juan Pol
13. Antonio Ferrer	31. Joaquin Garau
14. Raymundo Palliser	32. Mariano Martí Pinet
15. Bartholome Bisellach	33. Miquel Mir
16. Sebastián Alba	34. Vicens Mates
17. Lluhis Virgili	35. Gabriel Sacares
18. Pablo Piquer	36. Andres Cabot.

Los quales sentados por orden echo silencio, resada la oración del Espíritu Santo y acistiendo Antonio Ferrer Portero de la Real Audiencia, por medio de mi el escrivano público infraescrito se ha echo la proposición siguiente

Señores se ha convocado a Vuestras Mercedes pera hacerles presente una suplica presentada por parte de Pablo Castañer y otros fabricantes de chocolate al Muy Ilustre y Noble Señor Regente que se les leherá con alta voz muy espacio y su decreto dado por Su Señoría, que visto y reflexionado cada uno de Vuestras Mercedes, darán su voto por orden, a fin de acordar lo conveniente por la utilidad y salud del publico y sus particulares. Y pasados los votos en la forma de estilo

1. El primero que se llama Juan Villalonga = Dico que no conviene a lo que se expone de establecer Gremio. Y que pide copia del pedimiento y su decreto.
2. Miquel Cabot = Dice lo mismo.
3. Agustín Lladó = Dice que no conviene por no estar todos.

4. Juan Noguera = Dice que no conviene a lo expuesto en dicha suplica.
5. Pedro Juan Palliser = Dice lo mismo.
6. Bartholome Villalonga = lo mismo.
9. Francisco Marge = Dice lo mismo de Juan Villalonga.
10. Joseph Pasqual: es del mismo voto.
11. Lorenzo Lladó: es del mismo voto.
12. Bartholome Mas: es del mismo voto.
13. Antonio Ferrer: es del mismo voto.
14. Raymundo Palliser: es del mismo voto.
15. Bartholome Bisellach: es del mismo voto.
17. Lluhis Virgili: es del mismo voto.
18. Pablo Piquer: es del mismo voto.
19. Joseph Roig: es del mismo voto.
29. Pedro Juan Thomas: es del mismo voto.
36. Andres Cabot: Dice que no conviene.

Los demás fabricantes de dicha facultad que son diez y ocho, de los números 7, 8, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34 y 35: que han acistido en dicha Junta han resueltos que convienen se haga todo del modo, forma y arreglo como lo tienen suplicado a Su Señoría. Y que con toda brevedad se le de cuenta, para que con su autoridad se pase a la formación de lo necessario para el buen régimen y provexo del público y sus familias. y Lucas Thomas del numero 23 dico que Agustín Lladó nombre las personas que han faltado a la presente Junta por ignorar aquellos. A lo que dicho Lladó no respondió cosa. Y en su consecuencia inmediatamente Francisco Mage y otros de su voto dizeron no tener mas que acordar y se partieron. De todo lo qual, yo el escrivano doy fee. Y acistieron a todo por testigos Rafael Miquel custos del dicho Gremio y Antonio Ferrer portero de la Real Audiencia y lo firmo.

Ante mi

Juan Oliver y Oliver, notario escrivano publico y real.

El infraescrito Rafael Miquel nuncio del Gremio de Texedores de Lana e interino de los molenderos de xocolate

Certifico en seguimiento del decreto de primero julio corriente proveído por Ilustre Señor Regente a continuación del pedimento de Pablo Castañer y demás molenderos de xocolate relativo a que se les dispensase facultat y licencia para convocar y selebrar Junta General a fin de erigirse Gremio y estender las Ordenansas conbenientes; aver avisado de orden de los antedichos molenderos con asistencia de Antonio Ferrer, portero de la Reial Audiencia, todos los molenderos de tienda abierta que ha comparecido en la Junta selebrada día 3 corrientes a las quatro de la tarde con expulsión de Pedro Juan Palliser.

I para que conste donde conbenga doi la presente en Palma y julio 4 de 1785.

Pedro Antonio Ferrer.
Rafael Miquel, portero.

RESUM

Los años finales del S. XVIII, entre otras cosas, se caracterizaron por una clara postura de rechazo ante la aparición o segregación de nuevos gremios. Por ello, no deja de ser sorprendente que en un año tan tardío como 1785 aún se diera un intento de crear un gremio y más extraño aún cuando éste surgía de la iniciativa de un colectivo como el de molenderos de chocolate. Estas dos circunstancias, más el hecho de que se trataba de una actividad vinculada a ciertos intereses económicos relacionados con el comercio de América y que el pretendido gremio ya iba a nacer en un marco de clara división entre sus supuestos miembros, hicieron que el intento de agremiación fuera un fracaso, a la vez que la última tentativa de estas características que se conoce en Mallorca.

ABSTRACT

The last years of the eighteenth century were characterised among other thing by strong objections to the appearance of new guilds or the splitting of existing ones. It is therefore surprising that this as late as 1785 an attempt should have been made to set up a guild, and even stranger that this initiative should come from such a small group as the chocolate makers. These two circumstances, combined with America and that the projected guild would have been created in a context of fierce disagreement among its would-be members, meant that the plan not only failed but was last attempt of its kind in Majorca.